

ЗУРНАТА – ИСТОРИЯ, РАЗПРОСТРАНЕНИЕ, ИЗСЛЕДВАНИЯ

*Единствената музика,
която е излезнала от векове, е зурната.
После излизат другите инструменти.*

Алиш Алиев

Зурната и сродните на нея духови инструменти с конически отвор на цевта и двойно езиче са сред най-древните, разпространени и днес традиционни музикални инструменти. Нейни разновидности звучат в наши дни на три континента – Азия, Африка и Европа. Още от древността сродните на зурната инструменти се свързват със силен звук и възбуждаща музика. Според Курт Закс двойнотръстиковият обой, вероятно дошъл от завоюваните територии на Югозападна Азия, като най-възбуждащ инструмент характеризира промяната в музикалната култура на Египет от епохата на Новото царство (около 1500 г. пр. н.е.) [Sachs, 1978:98].

Както по света преди хилядолетия, така и в Югозападна България днес зурната е възбуждащ инструмент с уникален тембър и мощен звук, музикален знак за празничност. В тази част от книгата наблюденията върху произхода, разпространението и функционирането на зурната се базират на информация от исторически извори (писмени материали, художествени изображения, фотографии), етномузиколожки изследвания, фолклорни текстове.

ЗУРНАТА ПО СВЕТА

Название

Според етимологичния речник на Фасмер зурната е “свирка, напомняща по звука обой”. Названието зурна (сурна) е заимствано в руския език чрез турското *zurna* от персийското *surna*, *surnaj*. Етимологията се извежда от *sur* (празник) и *naj* (флейта) [Фасмер, 1986:108-109]. Персийският произход на думата се отбелязва и в други речници, но с етимология от *sur* (пир) и *nai* (флейта) [Шипова, 1976:139-140]. Други автори свързват произхода на думата с различни ирански корени: *zurna* от *zur* или *zor* (сила, мощ) и *surna* от *sor* (празник) [Roche, 1984:905]. Предлага се версията, че *zurna* произлиза от староиранското **sru-nada* със значение тръба-тръстика, преминало в персийски във формата *surna(y)*, а от XVII век засвидетелствано от Евлия Челеби с начално *z* като *zurna* [Picken, 1975:485].

Инструментът зурна е разпространен в различни части на Азия, Европа и Африка и е познат под различни имена. *Sona* или *suona* се нарича в Китай. *Sarunai* (*serunai*, *sarune*) е названието му в Югоизточна Азия – Суматра и Западна Малайзия. *Surna* е името на инструмента в Пакистан, *surnai*, *sahnai*, *soorna* – в Индия. В Средна Азия – Иран, Таджикистан, Узбекистан, Киргизия, Афганистан – е познат като *surnai*, *sornai* и *sorna*. В Кавказ – Армения, Дагестан, Азербейджан и Грузия – се нарича *zurna*. Сред арабските народи е познат под имената: *mizmar* (Египет), *zakra* или *ghayta* (Мароко, Алжир, Либия), *zurna* – в Ирак, Сирия и Източен Алжир. В Европа (Италия, Испания,